

правопорушення за ч. 2 ст. 176 Кримінального кодексу України та призначено йому покарання у вигляді 5 (п'яти) років позбавлення волі з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення [3].

Основними доказами при розгляді даної категорії кримінальних справ, якими користуються суди при винесенні обвинувальних вироків, є висновки комп'ютерно-технічної, судово-економічної, судово-економічної експертизи, а також речові докази, які вилучаються під час санкціонованих обшуків правоохоронними органами у межах досудового розслідування. До таких речових доказів, як правило, належить технічне комп'ютерне обладнання. Що стосується максимально можливої санкції, питання вдосконалення цієї норми залишається відкритим, оскільки сьогодні не знайдено жодного судового рішення, де за порушення авторського права і (або) суміжних прав, вчиненого з використанням телекомунікаційних мереж, судами було застосовано санкцію з реальним відбуванням покарання.

Підкреслимо, що виникає потреба в активізації і дієвості роботи Мінекономрозвитку щодо створення Національного органу інтелектуальної власності, передбаченого Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (як центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності). При цьому треба розуміти, що підвищення ефективності розв'язання складної проблеми порушень авторського права в Україні залежить від розроблення і впровадження єдиної державної стратегії, у межах якої має відбутися поєднання системних та координованих зусиль фахівців законодавчої, науково-інтелектуальної, правоохоронної та державно-управлінської сфери.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 2341–III. Ст. 176.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/162/28#chlist>.
3. Судова практика вирішення спорів, пов'язаних із неправомірним використанням об'єктів авторського права та суміжних прав. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang>.
4. Офіційний сайт МАІВ. URL: <http://www.iipa.com>.
5. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі : постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 320. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1466864>
6. Шведські інтернет-пірати відновили роботу. URL: https://tsn.ua/nauka_it/shvedski-internet-pirati-vidnovili-robotu-ne-divlyachis-na-zaboronu-sudu.html.
7. Альошина О. І. Щодо питання про порушення авторського права і суміжних прав. *Право і суспільство*. 2011 № 2. С.176.

УДК 343.98:347

*Дзюра О. В., ст. судовий експерт Тернопільського НДЕКЦ МВС
України,
e-mail: bereza_ov@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Сьогодні однією з пріоритетних державних завдань є захист об'єктів інтелектуальної власності, що виникає у зв'язку із створенням і використанням об'єктів авторського права. На даний час, ми маємо можливість спостерігати зростання не лише кількості судових експертиз, пов'язаних з об'єктами права інтелектуальної власності, а й актуальності цього напрямку.

Порівняно з іншими видами судових експертиз, судова експертиза у сфері інтелектуальної власності є найбільш динамічною, оскільки її методологічна база ґрунтується винятково на законах, які з плином часу можуть бути замінені, доповнені, скасовані тощо. Особливістю експертних досліджень у цій сфері є те, що експерт не може дійти правильних висновків щодо об'єкта дослідження, якщо досконало не знає законодавчої та нормативно-правової бази, у тому числі міжнародних норм й стандартів, котрих повинна дотримуватися Україна у сфері інтелектуальної власності [2]. Під час проведення зазначених досліджень судові експерти повинні керуватися положеннями як державного, так і міжнародного законодавства.

Відповідно до Цивільного кодексу України об'єкти інтелектуальної власності поділяють на три групи: об'єкти авторського права і суміжних прав, об'єкти права промислової власності та нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Варто зауважити, що судова експертиза об'єктів авторського права й суміжних прав істотно відрізняється від інших видів експертиз, оскільки основною метою є встановлення: факту порушення прав на об'єкт авторського права або суміжних прав; тотожності об'єктів; належності того чи іншого об'єкта авторського права й суміжних прав певному авторові чи групі авторів; чи є даний твір об'єктом охорони авторського права; чи є даний твір об'єктом неправомірного посягання.

Об'єкти авторського права, що підлягають правовій охороні, визначені у ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1]. Законодавець виділяє 16 видів об'єктів авторського права, проте вказує на те, що об'єктом правової охорони можуть бути й інші твори. Кожний з об'єктів є особливим, а тому в подальшому визначає характер і зміст експертизи.

З розвитком суспільства авторські права на окремі види творів, які є об'єктами інтелектуальної власності, набувають значного поширення. До цієї категорії можна віднести фотографічні твори.

Особлива зацікавленість до фотографічних творів з'являється на фоні розповсюдження цифрових технологій та постійним збільшенням користувачів мережі Інтернет.

Фотографії на сьогоднішній час вважаються одним із найпоширеніших та найпопулярніших видів відображення навколишнього світу і використовуються з різною метою – рекламною, інформаційною, науковою, освітньою, побутовою, тому у системі об'єктів авторських прав вони займають одне з провідних місць. Легкість їх відтворення на матеріальному носії, переданих в електронному форматі, призводить до збільшення кількості випадків неправомірного використання фотографічних творів, а отже, й порушення авторських прав на них. Подібна ситуація викликає необхідність формування ефективної системи технічних та правових засобів захисту авторських прав на фотографічні твори. Недосконалість чинного законодавства України, а саме відсутність чіткого законодавчого визначення ряду основних понять у сфері авторського права на фотографічні твори обумовлює науковий, практичний інтерес [4].

Фотографічний твір є об'єктом авторського права та стає охороноздатним за умови, що він є оригінальним. Але треба наголосити на тому факті, що в Україні критерій оригінальності в законодавстві прямо не закріплено. Як ознака твору згадується в Законі України «Про авторське право і суміжні права» лише щодо назви твору як самостійної частини твору [1]. Закон також наводить перелік творів, які не відповідають критеріям оригінальності, проте які саме є ці критерії, не зазначає. Та все ж, основним для виникнення авторського права на фотографічні твори є факт їх створення. До неоригінальних фотографічних творів належать репродукції малюнків, карт, планів, креслень, гобеленів, вітражів та інші похідні фотографії, які передають суть сфотографованого об'єкта, не вносячи до зображення творчої складової [6].

Також, варто відмітити, що визначення терміну «фотографічний твір» оскільки і критерій оригінальності ні в Законі України «Про авторське право і суміжні права», ні в інших міжнародно-правових актах, не наведено. Автори «Словника-довідника» з інтелектуальної власності за редакцією О. Д. Святоцького та В. С. Дроб'язка, під фотографічним твором розуміють твір, де зображено реальні об'єкти, одержані на поверхнях, чутливих до світла або іншого випромінювання [5]. Група експертів Всесвітньої організації інтелектуальної власності дає своє визначення фотографій, як нерухомого зображення (фотозображення), що отримується на поверхнях чутливих до світлового та іншого випромінювання, незалежно від технічної природи процесу отримання зображення [3].

Розглянувши поняття фотографічного твору, варто зупинитись на суб'єктивних правах. Початком виникнення суб'єктивних прав на об'єкти авторського права взагалі є момент надання твору об'єктивної форми.

Об'єктивна форма включає в себе такі дві ознаки, як відтворюваність та можливість сприйняття органами чуттів (у даному випадку – зором). Що стосується відтворення, то даний процес має бути можливим без участі автора. Якщо ту чи іншу форму втілення творчої ідеї не можливо відтворити, то такий результат творчої діяльності не може захищатися авторським правом.

Слід відзначити таку особливість фотографічних творів, як те, що вони є ідеальними, а не матеріальними об'єктами. Якщо говорити про матеріальні носії (плівку, диск, відбиток тощо),

то вони стосуються об'єктів матеріального права щодо яких діє речове право з притаманними йому законами охорони. Таким чином, правовій охороні підлягає не сама плівка, слайд, негатив, фотографічний відбиток як матеріальні об'єкти, а сукупність ідей та образів, зображених на них, тобто форма їх вираження [3].

В процесі розвитку науки і техніки фотографічні твори на сьогоднішній день можна створити різними способами, а саме за допомогою звичайної (формою вираження може бути негатив, слайд тощо) та цифрової зйомки.

У даному випадку хочеться звернути увагу на факт підтвердження створення фотографічного твору, для якого першою об'єктивною формою є цифрова форма. Моментом створення цифрового фотографічного твору є момент створення зображення в електронній формі, яка, має здатність відтворення і може бути об'єктивною формою твору. Фотографічний твір, який створений в електронній формі, легко піддається порушенням прав авторів, а також щодо нього проблемним є питання, хто автор такого твору.

В. В. Коноваленко вважає, що найбільш підходящим способом підтвердження авторства на цифрову фотографію є наявність його твердої копії, а також право сповіщення про створення твору [3].

Аналізуючи викладене вище, із впевненістю можемо говорити, що судова експертиза об'єктів авторського права й суміжних досліджує специфічні саме для цього напрямку судової експертизи об'єкти. У межах цього виду експертизи вирішуються питання, які потребують застосування спеціальних знань для визначення властивостей, ознак, закономірностей створення й використання відповідних об'єктів інтелектуальної власності, їх вартості, завданих збитків тощо. Проте, поки в Україні немає належного законодавчого регулювання суспільних відносин у сфері охорони авторського права, зокрема, на цифрові фотографії, варто було б врахувати практичний досвід іноземних держав, адже існуючі підходи до захисту цифрових творів від неправомірного використання та критерії оцінки творчого внеску автора, а також поняття способів, подібних до фотографії, досі залишаються в чинному законодавстві не визначеними.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : закон України. *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13. Ст. 64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792> (дата звернення: 24.02.2019).
2. Експертиза об'єктів інтелектуальної власності. URL: https://pidruchniki.com/74956/pravo/ekspertiza_obyektiv_intelektualnoyi_vlasnosti (дата звернення: 24.02.2019).
3. Зварич Ж. І. Особливості виникнення авторського права на фотографічні твори. URL: http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=832 (дата звернення: 24.02.2019).
4. Омельченко А. В., Витковская Ю. В. Проблематика охорони фотографічних творів нормами авторського права. URL: jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/download/5862/6617 (дата звернення: 24.02.2019).
5. Святоцький О. Д. Інтелектуальна власність: словник-довідник / за заг. ред. О. Д. Святоцького. У 2-х т.: Том 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка. К. : Ін Юре, 2000. 272 с.
6. Фотографічні твори як об'єкти авторського права. URL: https://knowledge.allbest.ru/law/2c0a65635b2ac68a4c53a89521206c26_0.html#text (дата звернення: 24.02.2019).